

„ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR”

Cosmina TIMOCE-MOCANU*

Se împlinesc, anul acesta, 80 de ani de la publicarea, în 1932, a primului număr din „Anuarul Arhivei de Folclor”, cel dintâi buletin științific românesc dedicat exclusiv cercetărilor de folclor. Deși specificul și importanța publicației sunt menționate, tangențial și adesea laconic, în mai toate lucrările¹ care dau seama de activitatea Arhivei de

* Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj Napoca – România.

¹ Ovidiu Bârlea, *Academia Română și cultura populară*, în „Revista de Etnografie și Folclor” (REF), XI, 1966, nr. 5-6, p. 411-414; Idem, *Istoria folcloristicii românești*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974; Idem, „Ion Mușlea (1899-1966)”, în *Efigii*, București, Editura Cartea Românească, p. 179-188; Ion Talos, *Ion Mușlea, organizator al culegerii și publicării folclorului românesc*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei” (AMET), Cluj Napoca, IV, 1965-1967, p. 353-365; Idem, „Ion Mușlea”, în Ion Mușlea, *Cercetări etnografice și de folclor*, vol. I. Ediție îngrijită, cu studiu introductiv, bibliografie, registrul corespondenței de specialitate de Ion Talos, București, Editura Minerva, 1971, p. V-XLIV; Gheorghe Vrabie, *Folcloristica română. Evoluție, curente, metode*, [București], Editura pentru Literatură, 1968, p. 318-319; Dumitru Pop, *Cercetarea culturii noastre populare în perspectiva unor noi împliniri*, în „Anuarul de Folclor”, Cluj Napoca, V-VII, 1984-1986, p. 11-12; Idem, *Cercetarea vieții folclorice românești din ultimele patru decenii și arhivele noastre de folclor*, în REF, XXXV, 1990, nr. 2, p. 130-140; Idem, *Clujul – centru de cercetare a culturii populare românești*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, XII-XIV, 1991-1993, p. 265-268; Idem, *Moștenirea „Arhivei de Folclor a Academiei Române”*, în „Studii și Comunicări de Etnologie” (SCE), Sibiu, X, 1996, p. 7-14; Idem, *Ion Mușlea în contextul cultural-științific al epocii sale*, în „Cetatea culturală”, Cluj Napoca, II, 1999, nr. 10, p. 4; Idem, *Din istoria unui institut de cercetare: Arhiva de Folclor a Academiei Române*, în AMET, XV, 2001, p. 57-91; Virgiliu Florea, „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, în volumul *Din trecutul folcloristicii românești*, Cluj, Editura Napoca Star, 2001, p. 124-142; Alexandru Dobre, *Ion Mușlea și chestionarele Arhivei de Folclor a Academiei Române*, în „Memoriile Comisiei de Folclor” (MCF), București, II, 1988, p. 121-172; Idem, *Comisia de Folclor a Academiei Române*, în MCF, III, 1989, p. 91-128; Idem, *Mircea Eliade și Arhiva de Folclor a Academiei Române*, în MCF, IV, 1990, p. 7-27; Idem, *Ion Mușlea, folcloristul oficial al Academiei Române*, în SCE, VIII, 1994, p. 224-294; Iordan Datcu, *Colaboratori ai Arhivei de Folclor – Cluj*, în „Anuarul de Folclor”, III-IV, 1982-1983, p. 246-256; Gheorghe Pavelescu, *Ion Mușlea, întemeietor și conducător exemplar al Arhivei de Folclor*, în SCE, X, 1996, p. 15-24; Ion Cuceu, „Prefață” la volumul Ion Mușlea, *Arhiva de Folclor a Academiei Române. Studii*,

Folklor a Academiei Române (instituția în cadrul căreia s-a editat „Anuarul”), respectiv a lui Ion Mușlea (întemeietorul acestei instituții și redactorul „Anuarului”), momentul aniversar reclamă un demers analitic special care vizează circumscrierea contextului în care a apărut periodicul, a profilului acestuia, precum și a impactului pe care l-a avut asupra mișcării folcloristice românești.

Bilanțul pe care-l propunem în studiul de față este posibil nu doar pentru că deceniile scurse de la publicarea „Anuarului” permit o recalibrare a privirii asupra celor 64 de articole grupate în șapte volume, ci, mai ales, este posibil prin recursul la surse mai puțin ori deloc folosite până acum de către cercetătorii problemei. Este vorba, mai exact, de textul memorialistic „Din activitatea mea de folclorist”², pe care Mușlea l-a conceput, cu sinceritatea și minuțiozitatea care i-au caracterizat întreaga carieră, în al 66-lea an al vieții, dar și de corespondența, în parte publicată³, parte

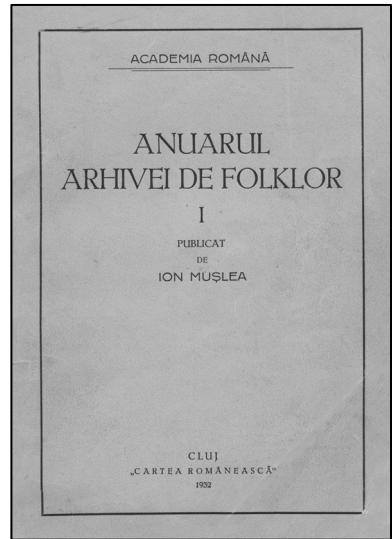
memorii ale întemeierii, rapoarte de activitate, chestionare (1930-1948). Ediție critică, note, cronologie, comentarii și bibliografie de Ion Cuceu și Maria Cuceu, Cluj, EFES, 2005, p. 9-32; Ion T. Alexandru, *Arhiva de Folclor a Academiei Române din Cluj-Napoca, arhivă de cultură orală a tuturor românilor*, în „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu»”, București, serie nouă, tom XX, 2009, p. 69-74; Sanda Ignat, „Influențe germane în concepția științifică și activitatea lui Ion Mușlea”, în lucrarea *Metode și instrumente de cercetare etnologică. Stadiul actual și perspectivele de valorificare*. Studii închinare memoriei savanților Ion Mușlea și Ovidiu Bârlea. Volum editat de Ion Cuceu și Maria Cuceu, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2011, p. 95-112.

² Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist. Contribuții la cunoașterea mișcării folclorice românești între anii 1925-1965”, în volumul *Arhiva de Folclor a Academiei Române...*, p. 141-207.

³ Este vorba de cele 26 de scrisori adresate de Ion Mușlea lui Ioan Bianu, publicate în *Scrisori către Ioan Bianu. Documente literare*, vol. II. Ediție de Marieta Croicu și Petre Croicu, București, Editura Minerva, 1976, p. 469-491, respectiv de cele 28 de scrisori adresate de către același lui Artur Gorovei, publicate în *Scrisori către Artur Gorovei*. Ediție îngrijită și introducere de Maria Luiza Ungureanu, București, Editura Minerva, 1970, p. 278-298.

inedită și în curs de publicare⁴, pe care Ion Mușlea a purtat-o cu colaboratorii săi. Schimbul acesta epistolar îi conturează cititorului o idee despre bucuriile și neajunsurile muncii editoriale, despre prietenii, colaborările ori animozitățile pe care tipărirea „Anuarului Arhivei de Folklor” le-a iscat, dar și despre „hamalâcul” – cum Mușlea însuși denuște efortul redactării – depus.

„Anuarul Arhivei de Folklor” este produsul unui context instituțional și editorial specific, ale cărui coordonate ne propunem să le aproximăm în rândurile care urmează. Nu reprezintă o noutate pentru nimeni faptul că procesul instituționalizării cercetărilor de folclor este legat, în spațiul românesc, de constituirea și funcționarea Academiei Române în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Chiar dacă interesul arătat culturii tradiționale de către înaltul for a fost constant, maniera în care era concepută cercetarea ei a cunoscut o dinamică aparte. Astfel, în primă fază, Academia, prin persoana lui Vasile Alecsandri, care fusese invitat, în anul 1879, să ia parte la lucrările Secției Literare, se pronunță pentru „sprijinirea acestor culegeri de folclor, condiționată de o severă examinare a autenticității lor”⁵, ca unele care conțin adevărata „românitate”, respectiv zestrea spirituală a neamului⁶.

⁴ Mai exact, scrisorile donate Arhivei de Folclor a Academiei Române, în 2012, de către Ioan I. Mușlea, fiul destinatarului, și recent catalogate și incluse în Fondul de manuscrise al acestei instituții.

⁵ Ion Mușlea, *Academia Română și folclorul*, în „Anuarul Arhivei de Folklor” (AAF), Cluj Napoca, I, 1932, p. 1-7. Mușlea notează aici inclusiv păreri cu privire la culegerea folclorului, emise în 1882, de către unii membri ai Secției Literare, în contextul dezbaterii de idei iscată în jurul autenticității manuscrisului Jarnik-Bârseanu: „Maiorescu le găsea «importante ca documente ale spiritului poporului român», Vasile Maniu arăta că «asemenea tipăriri [...] trebuie să primeze orice alte publicațiuni ale Academiei»” (p. 2).

⁶ Ilustrativă în acest sens ni se pare o afirmație a lui Vasile Alecsandri făcută în contextul anterior menționat: „În epoca de renaștere în care ne aflăm, este bine să adunăm toate comorile spiritului poporului român [...] orice colecțiuni s-ar face în direcția aceasta, credem că sunt de mare importanță [...]. Dorința Academiei este de a publica mai ales adevărata poezie a poporului român” (*Ibidem*, p. 2).

În a doua fază, Academia susține cercetarea sistematică a faptelor de cultură tradițională, tutelând ampla acțiune de culegere prin intermediul chestionarelor, inițiată de B. P. Hasdeu în 1884, prin Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română. Din rândul corespondenților lui Hasdeu încep să se profesionalizeze și să se formeze o serie de culegători, a căror activitate va fi, în deceniul nouă, ghidată și susținută de Academie prin lansarea unor „competiții de finanțare” sui-generis, mai precis a unor premii pentru elaborarea unor lucrări pe o temă dată și prin publicarea monografiilor câștigătoare. De acest, să-i spunem, „program editorial” beneficiază părintele Simion Florea Marian cu *Nunta la români*, *Nașterea la români*, *Înmormântarea la români*, Lazăr Șăineanu cu *Basmele române*, Iuliu Zanne cu *Proverbele românilor* ș.a. Alte culegeri de folclor, pe teme de literatură populară, medicină populară, jocuri de copii ori aparținând celorlalte ramuri ale românismului (istroromânii, meglenoromânii, aromânii), au fost publicate în „Analele Academiei Române”⁷.

La propunerea lui Ioan Bianu, la 13 martie 1908, s-a aprobat înființarea colecției „Din viața poporului român”, care se dorea a fi „o publicațiune specială pentru culegerile atât de literatură populară, precum și de obiceiuri, superstiții, de cântece și jocuri, cu un cuvânt de tot ce este manifestare a vieții sufletești a poporului”, creată cu scopul de a „cuprinde într-însa toate culegerile bine făcute din viața poporului românesc de pre tot locul”⁸. Argumentul principal adus pentru constituirea ei era acela că „Analele Secției Literare” a Academiei Române se dovedeau insuficiente pentru a adăposti în paginile lor culegerile de folclor, existând astfel riscul risipirii lor în publicațiile periodice. Seria apare în intervalul 1908-1929, în cadrul ei fiind tipărite 40 de volume.

Desigur, publicarea în volum nu era singura soluție editorială pentru pasionații culegerilor de folclor: în tot intervalul la care am făcut referire (a doua jumătate a secolului al XIX-lea – începutul deceniului patru al secolului XX) au funcționat sau funcționau încă mai multe periodice care aveau rubrici de folclor sau care erau dedicate exclusiv

⁷ Pentru lista colecțiilor de folclor publicate în „Analele Academiei Române” a se vedea Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români*, vol. III. *Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții. Bibliografii. Cronologie. Completări la vol. I-II*, București, Editura Saeculum I. O., 2001, p. 240-241.

⁸ Raportul lui Ioan Bianu la Pompiliu Pârvescu, *Hora din Cartal*, cu arii notate de C. M. Cordoneanu, București, 1908, p. 3-4.

folclorului⁹; unele au avut o existență efemeră, altele – cum era cazul „Șezătorii”¹⁰ – s-au luptat cu dificultățile materiale și cu indolența umană și le-au învins, dovedindu-se mai longevive; o parte dintre periodice se bucură de redactori cu studii de specialitate, o altă parte iese sub îndrumarea unor intelectuali sătești inimoși, dar fără a fi școliți într-ale cercetării. Nu e de mirare că, într-un asemenea context editorial și instituțional, studii și cercetări valoroase stau alături de altele aflate sub pecetea diletantismului.

Cel mai aspru critic al modului nesistematic în care se culegeau datele de cultură tradițională și al „maculaturii folcloristice” a fost Ovid Densusianu, care lovise în repetate rânduri în colecția „Din viața poporului român”, iar în 1920, printr-un program prezentat în ședința Secției Literare, „expusese motivele pentru care ar trebui ca publicarea materialelor de folklore, începută de Academie, să fie reorganizată pe alte baze mai corespunzătoare științei”¹¹. Proiectul lui Densusianu prevedea ca acțiunile de culegere „să țină seamă nu numai de folclorul tradițional, ci și de cel de actualitate”, să se extindă în regiunile mai puțin sau deloc explorate (Maramureșul, nordul Transilvaniei, Basarabia, Dobrogea), să fie date în grija specialiștilor, iar publicarea să se facă numai după examinarea critică a materialului, în transcriere dialectală, considerând că acest material „va înlesni înființarea unei arhive folklorice”¹². Din păcate, tentativa de construcție instituțională a filologului nu izbândește.

Nouă ani mai târziu, în 1929, proiectul înființării unei arhive de folclor a fost înaintat din nou Academiei prin intermediul lui Sextil Pușcariu, directorul Muzeului Limbei Române, fiind elaborat, de

⁹ Spicuiind din *Dicționarul etnologilor români*, putem alcătui o listă parțială a publicațiilor (de folclor sau având rubrici de folclor) care au apărut și și-au încetat apariția sau funcționau până la anul 1935: „Adevărul literar și artistic”, „Albina”, „Analele Dobrogei”, „Anuarul Arhivei de Folklor”, „Arhiva pentru știința și reforma socială”, „Arhivele Olteniei”, „Buciumul”, „Comoara satelor”, „Convorbiri literare”, „Culegătorul”, „Dacoromania”, „Doina”, „Familia”, „Făt-Frumos”, „Foaia poporului”, „Grai și suflet”, „Ion Creangă”, „Izvoarașul”, „Satul”, „Șezătoarea”, „Tudor Pamfile”, „Vieța nouă” etc. (p. 170-226).

¹⁰ Despre efervescența culturală întreținută de „Șezătoarea” în rândul intelectualilor rurali dă seama, întâi de toate, articolul semnat de decanul folcloriștilor, Artur Gorovei: „Șezătoarea”. *Povestea unei reviste de folklor*, în AAF, I, 1932, p. 9-39; vezi și Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii românești*, p. 331-332; Petru Ursache, „Șezătoarea” în contextul folcloristicii, București, Editura Minerva, 1972, passim.

¹¹ Ion Mușlea, *Academia Română și folklorul*, p. 5.

¹² *Ibidem*.

această dată, de tânărul Ion Mușlea. Memoriul său conține, între altele, pentru prima dată, ideea viitoarei publicații „Anuarul Arhivei de Folclor”. Mai exact, Mușlea pledează și el pentru înlocuirea seriei „Din viața poporului român”, cu toate că a adus reale servicii folcloristicii, întrucât era necesar ca materialele de publicat să fie examinate critic de un specialist: „Conducătorul arhivei, ajutat de tot aparatul de manuscrise, tăieturi și publicații ale arhivei, ce-i stă la îndemână, ar face un examen amănunțit al materialului intrat spre publicare [...]. Partea cuprinzând lucruri noi și interesante ar urma să se publice în volume sau mai bine într-un Buletin al arhivei. Cu banii pe care Academia îi cheltuiește cu publicația sa „Din viața poporului român” – nu numai că s-ar putea publica – tot sub egida și cu dreptul ei de proprietate – tot materialul prețios ce ar intra, trecut prin sита unui specialist și prevăzut cu note critice, dar s-ar putea susține toată arhiva”¹³.

Pentru că această propunere rămâne fără rezultat, în mai 1930 și tot prin intermediul lui Sextil Pușcariu, Ion Mușlea adresează Academiei Române un al doilea Memoriu, în care chestiunea unui „Buletin al Arhivei” este pusă cam în aceeași termeni precum în Memoriul anterior, la care se adaugă argumentul necesității unei culegeri sistematice a materialului folcloric, normată de directive ale specialiștilor, care ar identifica prioritățile cercetării și ar împiedica, în etapa publicării, redundanța textelor¹⁴ ori reprezentarea unora și aceluiași zone etnografice. Proiectul este primit cu căldură și susținut spre aprobare în ședința din 26 mai 1930, oarecum paradoxal, tocmai de către Ioan Bianu, care va deveni un susținător fervent al instituției nou înființate – Arhiva de Folclor a Academiei Române. Cel cărui i se încredințase „pregătirea gospodăriei folcloristice”¹⁵ aduce pentru prima oară în atenția președintelui Academiei problema „Anuarului” într-o scrisoare din 10 ianuarie 1931: „În ce privește publicația Arhivei, ne-am gândit, împreună cu d-l profesor Pușcariu, că cel mai potrivit lucru ar fi publicarea unui Anuar al Arhivei de Folclor, în care să intre studiile de

¹³ Idem, „Memoriu adresat Academiei Române [1929]”, în volumul *Arhiva de Folclor a Academiei Române*, p. 116.

¹⁴ *Ibidem* [1930], p. 12: „Astfel se publică mai ales culegeri de literatură populară (balade, cântece, legende) și se neglijează partea de superstiții, obiceiuri juridice și chiar poveștile. Se publică cam din aceleași provincii: în special Muntenia și Moldova. Alte provincii, de pildă Basarabia, nu sunt reprezentate prin nimic în colecția amintită”.

¹⁵ După cum îl numește Bianu pe Mușlea într-o scrisoare adresată lui Artur Gorovei la 17 octombrie 1930 (cf. *Scrisori către Artur Gorovei*, p. 57).

folklor, culegeri, bibliografia amănunțită a publicațiilor folklorice românești (cărți și articole de revistă) de pe unul sau mai mulți ani, cronică și raportul Arhivei pe anul respectiv”¹⁶.

Modelul publicării unui periodic al instituției ar fi putut fi preluat de Ion Mușlea din spațiul german¹⁷, model a cărui funcționalitate fusese demonstrată, la Cluj, de „Dacoromania” lui Sextil Pușcariu.

Revenind la Ioan Bianu, acesta, deși conștient că aprobarea unui asemenea proiect însemna înlocuirea colecției „Din viața poporului român”, pe care el însuși o înființase și o susținuse, îi înțelege „limitele”, evidențiate, cum precizam, întâi de Densusianu, în 1920 și 1924, apoi de Mușlea, în 1929 și 1930, și subscie călduros ideii: „Publicarea Anuarului este cea mai bună și mai practică formă de manifestare a Arhivei – dar pe fiecare an – cu bibliografia și informațiile cât mai complete pentru ai noștri și străini”¹⁸.

Așadar, nu numai că nu se opune unei asemenea inițiative¹⁹, de a cărei importanță și utilitate era conștient, dar Ioan Bianu își pune întreaga experiență dobândită în activitățile sale științifice și organizatorice în slujba realizării ei la superlativ, fapt demonstrat de mai multe aspecte. Unul dintre acestea este strict legat de studiul *Academia Română și folklorul*, din fruntea primului „Anuar al Arhivei de Folklor”, pe care Mușlea îl scrie la îndemnul lui Bianu și punctând momentele pe care cel din urmă le considera esențiale pentru un articol prin care „să se despartă trecutul de viitor”: Alecsandri, Russo, Marienescu, Dacia Literară sau școala blăjeană – cu colecția lui Nicolae Pauleti, cea atât de dragă fostului învățăcel al lui Ioan Micu Moldovan. „Cred deci că am fi ajuns la timpul, când ar trebui să se arunce o privire asupra modului cum s-a atins Academia de folklorul național și cum și pentru ce l-a lăsat să fie cuprins în cercul ei de activitate. Această privire retrospectivă se cuvine să o facă aceia cărora s-a dat în mână noua îndrumare a cercetărilor pe acest teren de

¹⁶ Scrisoare adresată de Ion Mușlea lui Ioan Bianu la 10 ianuarie 1931 (Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”).

¹⁷ Cf. Sanda Ignat, *op. cit.*, p. 108.

¹⁸ Scrisoare adresată de Ioan Bianu lui Ion Mușlea la 14 ianuarie 1931 (Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”).

¹⁹ Cf. și observația lui Mușlea din articolul omagial *Ioan Bianu și folklorul nostru*, în AAF, III, 1935, p. 2: „S-ar fi crezut că, legat cum era de această colecție, Bianu nu s-ar fi înduplecat să o părăsească. Dar înțelegerea sa pentru necesitățile altor vremuri a biruit”.

viață națională românească – și anume D-ta sub conducerea Colegului Pușcariu. Studiul astfel făcut va trebui să fie publicat în fruntea celei dintâi publicații a Arhivei de Folklor de la Cluj. Așa trebuie să se despartă trecutul de viitor. [...] Așa să faceți – și așa va fi bine și cu rost. Salutări și binecuvântări bătrânești”²⁰.

Tânărul director al Arhivei de Folklor a Academiei Române îmbrățișează rapid aceste idei, iar schimbul de scrisori pe care-l are, în lunile aprilie-mai ale anului 1931, cu venerabilul profesor, îl plasează în ipostaza de discipol, care nu dorește să omită „nimic din faptele de importanță” ori să interpreteze „ceva greșit în modul cum a înțeles Academia să trateze folklorul nostru”. În același timp, în preajma publicării primului „Anuar al Arhivei de Folklor”, Mușlea îl consultă pe Bianu în chestiunea tirajului, a retribuirii contributorilor, a formatului, a necesității unor rezumate în limba franceză, dar și, ca în scrisoarea din 3 mai 1932, în chestiuni de detaliu precum culoarea copertei, copertarea sau nu a extraselor colaboratorilor, poziționarea emblemei Academiei etc. La toate întrebările, Președintele Academiei îi răspunde prompt, în virtutea experienței sale de la seria „Din viața poporului român”, ale cărei facilități, în primul rând financiare, le trece asupra buletinului Arhivei. Mai mult, „privirea retrospectivă” pe care a alcătuit-o Mușlea primește girul pentru publicare, chiar dacă a ieșit mai succintă decât Bianu și-ar fi închipuit-o: „Aș mai avea multe de spus ca dorințe, căci în gândul meu această introducere ar fi fost să fie mai largă. Dar lasă-o așa și, odată Anuarul început, va fi timp și ocazie a se spune mai multe despre trecut, prezent și pentru viitor”²¹.

Așa se face că studiul *Academia Română și folklorul*, care deschide primul tom al „Anuarului Arhivei de Folklor”, se află, așa cum demonstrăm și în altă parte²², în situația privilegiată de a fi un studiu-bornă, în același timp dare de seamă și manifest: asumându-și critic o tradiție de cercetare, propune liniile de dezvoltare ale unei alte vârste a folcloristicii, cea a studierii sistematice și instituționalizate a culturii

²⁰ Ioan Bianu, într-o scrisoare adresată lui Ion Mușlea la 17 martie 1931 (Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”).

²¹ Ion Bianu, într-o scrisoare adresată lui Ion Mușlea la 11 mai 1931 (Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”).

²² Cosmina Timocea-Mocanu, „Raporturile lui Ioan Bianu cu Ion Mușlea. Între mentorat și grijă părintească”, în volumul *Mentori și discipoli. 90 de ani de la nașterea profesorului Dumitru Pop*. Editat de Ion Cuceu și Maria Cuceu, Editura Etnologica & Editura Fundației pentru Studii Europene, în curs de apariție.

tradiționale, în care sunt precizate mize clare pentru buletinul științific nou-înființat și sunt descrise principalele sale secțiuni: „Acest Anuar va cuprinde studii, cercetări și culegeri, recenzii și o bibliografie amănunțită a literaturii folklorice a anului, și astfel va căuta să devie o publicație cât mai cuprinzătoare și reprezentativă a folklorului românesc”²³.

Așa cum rezultă și dintr-o scrisoare pe care i-o adresează lui Artur Gorovei la 7 februarie 1931, standardele calitative pe care le imaginase tânărul cercetător pentru publicație erau dintre cele mai ridicate: „Academia îmi cere de pe acum să public un Anuar al Arhivei. În el ar intra atât studii, cât și culegeri, bibliografie, cronică etc. Aș ține mult ca publicația să se prezinte la un nivel cât mai apusean”²⁴.

Paragrafele anterior citate arată cum concepea Ion Mușlea „Anuarul Arhivei de Folklor”. Cât a izbândit din ceea ce-și dorea o dovedesc cele șapte numere ale sale, publicate între anii 1932 și 1945, cu o periodicitate depinzând mai ales de factori macro-contextuali: criza financiară cu care s-a confruntat societatea românească în deceniul patru al secolului XX, respectiv izbucnirea, în 1939, a celui de-al Doilea Război Mondial, care a cauzat refugiul Arhivei la Sibiu, împreună cu directorul ei, precum și „concentrarea” multor colaboratori²⁵. Astfel, în vreme ce primele două numere apar anual, în 1932 și 1933, iar numerele trei, patru și cinci – o dată la doi ani, ultimele două volume apar la câte trei ani diferență, în 1942, respectiv 1945. De asemenea, ultimele două numere prezintă câteva diferențe structurale în raport cu primele cinci, care respectă în mai mare măsură sumarul anunțat inițial de editor. Mai exact, până în 1942, „Anuarele” conțin studii pe diverse teme, cercetări monografice, o secțiune dedicată bibliografiei folclorice, raportul privind activitatea Arhivei de Folklor a Academiei Române pe anul/anii anteriori publicării numărului curent și se încheie cu rezumatele studiilor în limba franceză. În *Prefața* celui de-al șaselea „Anuar” (1942), editorul anunță intenția unei viitoare reorganizări a publicației, prin tipărirea separată a monografiilor, care se întindeau pe mai mult de 100 de pagini, potențialul câștig fiind acela că „Anuarul ar scădea considerabil ca număr de pagini, urmând ca el să cuprindă numai mici studii, cercetări, culegeri mai mărunte, recenzii și bibliografie – putând astfel să apară mai des și mai regulat”²⁶.

²³ Ion Mușlea, *Academia Română și folklorul*, p. 7.

²⁴ *Scrisori către Artur Gorovei*, p. 286.

²⁵ Ion Mușlea, *Prefață*, în AAF, VI, 1942, p. 1-4, respectiv în AAF, VII, 1945, p. V-VIII.

²⁶ *Ibidem*, în AAF, VI, 1942, p. 3-4.

Cu toate acestea, doar „Anuarul VII” a reușit să inaugureze o rubrică intitulată „Articole mărunte”, iar recenziile erau prevăzute abia în cuprinsul celui de-al VIII-lea tom, care, însă, nu a mai apărut niciodată.

Cine parcurge fie și numai sumarul celor șapte numere ale „Anuarului Arhivei de Folklor” observă rapid că spațiul cel mai întins îl ocupă monografiile. În fapt, așa cum precizăm, din acest motiv, editorul propune publicarea lor într-o colecție separată²⁷. În ceea ce privește cercetarea monografică, istoricii disciplinelor etnologice românești pot identifica pentru deceniul patru al secolului XX două modele²⁸ celebre: unul, elaborat în cadrul Școlii etnologice clujene, celălalt elaborat în cadrul a ceea ce posteritatea a numit Școala Sociologică de la București. În cazul celei din urmă, metoda monografică a fost teoretizată de Dimitrie Gusti, apoi explicitată de Traian Herseni și Henri H. Stahl. În esență, pentru gustieni, metoda monografică, practică în cadrul sociologiei, alege o unitate socială sau un domeniu social bine determinat, purcede la cercetarea ei/lui, făcând apel la cât mai mulți specialiști, care vin dinspre discipline diferite, și „nu se oprește numai la descripție și nici numai la culegerea de fapte; ea se ridică până la cele mai îndrăznețe operații științifice, de la descoperirea condițiilor de producere a fenomenului social până la explicarea mecanismului de funcționare și înțelegere intuitivă a sensului adânc obiectiv pe care îl cuprinde”²⁹.

Spre deosebire de colegii săi sociologi, Ion Mușlea nu a teoretizat monografia, ci a oferit, în *Cercetări folklorice în Țara Oașului* din primul „Anuar”, un exemplu concret de realizare a acesteia, explicitându-și, sporadic, opțiunile metodologice. În vreme ce gustienii

²⁷ *Ibidem*: „Publicarea în afară de Anuar a culegerilor de texte mai mari de 4-5 coale de tipar. Într-adevăr, prin extensiunea lor disproporționată față de celelalte articole ale Anuarului, ele îi strică oarecum unitatea. Aceasta n-ar însemna deloc renunțarea la tipărirea acestor culegeri-monografii, care constituiesc, după părerea noastră, o foarte importantă contribuție la cunoașterea materialului folkloric românesc, ci tipărirea într-o colecție aparte, intitulată «Monografiile Arhivei de Folklor»”.

²⁸ Pentru a înțelege cât datorează fiecare dintre cele două modele concepției teoretico-metodologice a lui Ovid Densusianu, a se vedea Ion Cuceu, „Monografiile Arhivei de Folklor”, studiu introductiv la Ion Mușlea, *Cercetări etnologice zonale*. Ediție critică, note și un glosar de Ion Cuceu și Maria Cuceu, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2004, p. I-XXXVI.

²⁹ Dimitrie Gusti, „Sociologia românească. Știință a realității sociale”, în volumul D. Gusti, T. Herseni, H. H. Stahl, *Monografia. Teorie și metodă*, București, Editura Paideia, 1999, p. 54; D. Gusti, T. Herseni (coord.), *Îndrumări pentru monografiile sociologice*. Prefață de Ioan Mihăilescu. Ediție îngrijită și postfață de Septimiu Chelcea și Iancu Filipescu, București, Editura Universității din București, 2002.

așezau cercetările folclorice sub cupola sociologiei, iar direcția promovată de Ovid Densusianu le aservea dialectologiei, Mușlea pledează pentru scoaterea studiilor de folclor de sub tutela filologiei³⁰, poziția lui în epocă fiind nu numai unică, ci și îndrăzneță, dacă ținem seama de faptul că Arhiva de Folklor a Academiei Române funcționa, la acea dată, pe lângă Muzeul Limbei Române. Miza cercetării trebuia să fie exclusiv „culegerea folklorului și prezentarea lui”. Așa se face că, chiar în situația când cercetarea era făcută de un lingvist harnic și experimentat cum a fost Emil Petrovici, notația fonetică simplificată nu e adoptată cu intenții analitice din perspectivă dialectologică, ci dimpotrivă, „pe când până acum scopul anchetelor mele era notarea particularităților lingvistice ale graiurilor anchetate, în Almăj, unica țintă a cercetărilor mele a fost culegerea folklorului acestei regiuni. Din anchetele pentru ALR am păstrat numai obiceiul de a nota cele mai mici nuanțe fonetice perceptibile ale graiului subiectelor vorbitoare. După cum vom vedea mai jos, în textele publicate aici am fost nevoit, din motive tipografice și pentru a ușura citirea lor pentru nelinguști, să simplific grafia. Cu toate acestea, textele culese de mine pot servi și pentru studiul graiurilor din satele cercetate”³¹.

Dar cele două tipuri de monografie, clujean și bucureștean, nu se deosebeau numai în privința intenționalității cercetării, ci și a manierei realizării. Am văzut că sociologii monografiau unități sociale/sate; Mușlea, pe linia lui Densusianu, optează pentru regiuni bine delimitate, care fie nu fuseseră studiate până atunci, fie erau „ținuturi de margine ale românismului”. Dintre monografiile publicate în „Anuar”, cea a lui Mușlea însuși, despre Țara Oașului și cele ale lui Petrovici despre Valea Almăjului (1932) ori despre Munții Apuseni (1935) se încadrează în prima categorie. Restul au în vedere „ținuturile de margine ale românismului” (Valea Nistrului – 1934, Valea Mlavei – 1937, Ugocea Românească – 1940 și românii din Serbia – 1942), precum și mize politico-identitare explicit formulate în *Prefața* „Anuarului” din 1942:

³⁰ Ion Mușlea, *Cercetări folklorice în Țara Oașului*, în AAF, I, 1932, p. 117: „Culegerile noastre de folklor au fost însoțite aproape întotdeauna, când le-au întreprins oameni de știință, de cercetări filologice. În calitate de disciplină mai veche și oarecum tutelară, filologiei i s-a dat în aceste lucrări locul de cinste, folklorul rămânând mereu pe al doilea plan. Într-adevăr, de cele mai multe ori cercetarea nu s-a făcut pentru descoperirea și studierea diferitelor manifestări folklorice, ci mai mult pentru a avea material dialectologic, iar anumite ramuri, ca de pildă practicile magice și obiceiurile de tot felul, au rămas aproape consecvent nereprezentate în aceste lucrări”.

³¹ Emil Petrovici, *Folklor din Valea Almăjului (Banat)*, în AAF, III, 1935, p. 25.

„Ca o închinare adusă românilor trecuți și rămași sub juguri străine, nouă sau vechi, și ca o afirmare pe această cale – de publicare a unor texte folklorice din ținuturile lor – a drepturilor sfinte ale neamului nostru, jumătate din articolele acestui volum cuprind materiale provenind de la românii subjugăți”.

Prin modul în care se desfășura cercetarea și publicarea rezultatelor ei, monografia sociologică de sorginte gustiană era opera colectivă a unor cercetători venind dinspre discipline suficient de diverse pentru a putea „acoperi” sistemul de cadre și manifestări prin care Gusti a propus descrierea realității sociale. Așa cum le-a gândit Ion Mușlea, micromonografiile zonale erau opera unui singur cercetător care urmărea folclorul unei regiuni în toate manifestările sale, subliniind specificul, dar și diferențele față de alte zone, notând variantele, corpusul folcloric fiind precedat de o „privire asupra ținutului și a oamenilor [...] necesară pentru fixarea folklorului în mediul său social”³².

Care a fost formația cercetătorilor ce primeau stipendii din partea Arhivei de Folklor a Academiei Române pentru a realiza aceste monografii? Am amintit că Emil Petrovici, autorul a trei monografii³³ publicate în paginile „Anuarului”, era lingvist; pentru calitatea de stipendiat îl recomanda seriozitatea și experiența de teren pe care o dobândise ca anchetator la *Atlasul Lingvistic al României II*. Dacă textele sale păstrează, din punct de vedere structural, schema furnizată de Mușlea în *Cercetări folklorice în Țara Oașului*, în ceea ce privește maniera de redare a informației, aceasta nu mai este una impersonală, ci adesea autorul orchestrează vocile subiecților săi, pe care le redă, cum spuneam, într-o transcriere fonetică simplificată. Ba mai mult, în lucrările sale găsim notate informații, uneori de ordin anecdotic, despre cum s-a desfășurat cercetarea și cum era privit anchetatorul în comunitatea studiată, ceea ce adaugă un plus de reflexivitate monografiilor.

Petre Ștefănuță, ale cărui monografii Mușlea le editează de asemenea în paginile „Anualelor”³⁴, a fost format în cadrul Școlii filologice bucureștene, de unde și înclinația sa spre o „cercetare sistematică a existenței și circulației tuturor motivelor de folclor ce se

³² Ion Mușlea, *Cercetări folklorice în Țara Oașului*, p. 118.

³³ Emil Petrovici, *op. cit.*, p. 25-158; Idem, *Folklor de la moșii din Scărișoara*, în AAF, V, 1939, p. 111-176; Idem, *Note de folklor de la românii din Valea Mlavei (Sârbia)*, în AAF, VI, 1942, p. 1-75.

³⁴ Petre Ștefănuță, *Folklor din județul Lăpușna*, în AAF, II, 1933, p. 89-180; Idem, *Cercetări folklorice pe Valea Nistrului de Jos*, în AAF, IV, 1937, p. 31-227; Idem, *O familie de povestitori din Iurcenii (Basarabia)*, în AAF, VI, 1942, p. 78-100.

întâlnesc în alte regiuni”³⁵. În lucrarea pe care o publică în 1933, folcloristul basarabean prezintă, în tiparele textuale pe care i le furnizase, în 1932, exemplul lui Mușlea, experiența sa de insider al comunității monografiate³⁶, semnalând, totodată, în secțiunea specială dedicată studierii graiului, elementele slave ori palatalizările consonantice și adăugând glosare de termeni. Celelalte două studii pe care le-a publicat în „Anuar” (*Cercetări folklorice pe Valea Nistrului de Jos*, respectiv *O familie de povestitori din Iurceni*) beneficiază, pe lângă modelul clujean, de achizițiile teoretico-metodologice ale gustienilor, cu care Ștefănuță a colaborat, în calitatea sa de secretar, apoi de director al Institutului Social Român din Basarabia, astfel încât miza cercetărilor sale devine „încadrarea materialului folcloric în mediul său istoric și social”³⁷.

La fel ca Petrovici, dinspre lingvistică vin și alți doi stipendiați ai Arhivei de Folklor a Academiei Române: Vasile Scurtu, autorul amplei monografii asupra a opt sate din județul Satu-Mare (Ugocea Românească)³⁸ și Ion Pătruț, slavistul care, între 18 și 27 mai 1941, îi cercetează pe prizonierii români timoceni din armata iugoslavă, care fuseseră predați autorităților militare și încartiruiți în patru sate de lângă Timișoara³⁹.

O situație mai aparte în ceea ce privește formația intelectuală o prezintă între autorii monografiilor din „Anuar” Gheorghe Pavelescu. Remarcat de Mușlea încă din 1931-1935, când trimisese răspunsuri îngrijite la chestionarele Arhivei de Folklor a Academiei Române și încurajat, tot de el, să urmeze, la Cluj, cursuri de etnografie și folclor, Pavelescu trecuse un doctorat în sociologie, la Dimtrie Gusti, și unul în filosofie, la Lucian Blaga, atunci când a publicat, în „Anuarul VII”, *Cercetări folklorice în sudul județului Bihor*⁴⁰, care a funcționat, în fapt, ca teză pentru cel de-al treilea doctorat, în etnografie și folclor, la Romulus Vuia.

³⁵ Idem, *Folklor din județul Lăpușna*, p. 90.

³⁶ *Ibidem*: „Luând parte în timpul vacanțelor, cât am fost student, la multe din manifestările vieții de la țară: șezători, clăci, cumetrii, mese mari, praznice etc., îmi notam, atunci când vedeam că se produce, în mod natural și spontan, vreo manifestare folclorică a acelorora cu care convețuim”.

³⁷ Idem, *Cercetări folklorice pe Valea Nistrului de Jos*, p. 31.

³⁸ Vasile Scurtu, *Cercetări folklorice în Ugocea Românească (jud. Satu-Mare)*, în AAF, VI, 1942, p. 123-300.

³⁹ Ion Pătruț, *Folklor de la românii din Sârbia*, în AAF, VI, 1942, p. 328-384.

⁴⁰ Gheorghe Pavelescu, *Cercetări folklorice în sudul județului Bihor*, în AAF, VII, 1945, p. 35-122.

Revenind la structura celor șapte numere ale „Anuarului Arhivei de Folklor”, pe lingviști îi găsim nu doar în calitatea lor de monografiști stipendiați ai Arhivei, ci și ca autori de studii. Unii, mergând pe linia celebră de apropiere a cercetărilor lingvistice de etnografie, după principiul direcției germane „Wörter und Sachen”, promovată la Muzeul Limbei Române de către Sextil Pușcariu, publică lucrări de etnolingvistică, precum Nicolae Drăganu⁴¹ ori de antroponimie, ca Ștefan Pașca⁴². Vasile Bogrea, ca fost membru al Societății Etnografice Române, dăduse deschideri comparatiste cercetărilor sale etnolingvistice, iar, în primul număr al buletinului științific pe care îl editează, Mușlea nu omite publicarea postumă a două astfel de articole⁴³. Folclor comparat face și istoricul Silviu Dragomir într-un text dedicat colindelor⁴⁴, dar și editorul „Anuarului” însuși, când, pe baza manuscriselor primite de la colaboratorii Arhivei, scrie despre *Variantele românești ale snoavei despre femeia necredincioasă*⁴⁵.

De altfel, din cauza efortului uriaș pe care-l presupunea administrarea activităților Arhivei de Folklor a Academiei Române, precum și serviciul în cadrul Bibliotecii Universitare și, mai ales, din cauza „hamalâcului” editării de unul singur a „Anuarului Arhivei de Folklor”, Ion Mușlea a mai dat, pe lângă cercetările asupra prozei populare anterior citate, doar câteva texte ocazionale care pot fi subsumate, generic, istoriei folcloristicii. E vorba, mai exact, de două articole cu caracter omagial prilejuite de moartea lui Ioan Bianu – principalul susținător al Arhivei, respectiv a lui Ovid Densusianu – cel care îi inspirase lui Mușlea multe din liniile construcției instituționale clujene⁴⁶. Același profil îl are și articolul semnat, în 1945, de către Artur Gorovei și intitulat *M. Gaster și folklorul românesc*⁴⁷.

⁴¹ Nicolae Drăganu, *Cuvinte și obiceiuri*, în AAF, II, 1933, p. 1-19.

⁴² Ștefan Pașca, *Nume de botez în Țara Oltului. Obiceiuri și tradiții*, în AAF, I, 1932, p. 107-115.

⁴³ Vasile Bogrea, *Musca columbacă în tradiția noastră populară și istorică*, în AAF, I, 1932, p. 41-45; Idem, *Trei probleme folklorice și aspectul lor românesc*, în AAF, I, 1932, p. 47-52.

⁴⁴ Silviu Dragomir, *Scriitorii raguzani și refrenul colindelor noastre*, în AAF, IV, 1937, p. 5-11.

⁴⁵ Ion Mușlea, *Variantele românești ale snoavei despre femeia necredincioasă*, în AAF, II, 1933, p. 195-216; Idem, *Alte variante românești ale snoavei despre femeia necredincioasă*, în AAF, III, 1935, p. 169-176; Idem, *Material românesc în cercetările de folklor comparat*, în AAF, VII, 1945, p. 125-127.

⁴⁶ Idem, *Ioan Bianu și folklorul nostru*, p. 1-6; Idem, *Ovid Densusianu, folklorist*, în AAF, V, 1939, p. 1-6.

⁴⁷ Artur Gorovei, *M. Gaster și folklorul românesc*, în AAF, VII, 1945, p. 1-11.

De o factură cu totul aparte sunt în paginile „Anuarului” studiile subsumabile tot sferei istoriei folcloristicii, dar care încearcă să surprindă privirile pe care străini ca Jules Michelet, Johann Carl Schuller, Georg Tallar le-au îndreptat asupra folclorului românesc⁴⁸. În sfârșit, la granița dintre istoria folcloristicii și istoria literară se plasează articolele care au drept miză relevarea, din mai multe manuscrise vechi, a materialelor de interes etnografic – bucați de literatură populară⁴⁹ ori practici magice⁵⁰.

Lucrările care aparțineau efectiv domeniului folclorului, așa cum l-a înțeles Ion Mușlea, în maniera școlii engleze și a celei germane, adică studiu al obiceiurilor și al literaturii populare, n-au fost numeroase în paginile „Anuarului” editat între 1932-1945. Puținele studii despre obiceiuri tipărite în „Anuar” vin însă dinspre cei mai serioși și atenți cercetători ai vremii și rămân, până astăzi, fundamentale pentru problematica respectivă: Tiberiu Moraru și Ion Mușlea au publicat două analize complementare, însoțite de ilustrații și schițe, ale ritualului aprinderii „focului viu”⁵¹; Gheorghe Pavelescu a dat primele sale intuiții privind credința în „pasărea suflet”⁵²; Traian Gherman a oferit un bogat material empiric despre tovărășiile de feciori la românii ardeleni⁵³. În proiectul editorial al lui Ion Mușlea, publicarea unor studii care aveau ca obiect exclusiv literatura populară capătă o intenționalitate politico-identitară, fiind făcută în preajma sau după izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial și vizând fie teritorii românești din afara granițelor (în speță transnistrienii cercetați de N. Smochină)⁵⁴, fie ecoul versificat al

⁴⁸ Ion Breazu, *Jules Michelet și folclorul românesc*, în AAF, II, 1933, p. 181-193; G. Bogdan-Duică, *Încă un folklorist saxo-român*, în AAF, II, 1933, p. 217-220; Valeriu Bologa, *Raportul din 1756 al unui chirurg german despre credințele românilor asupra moroilor*, în AAF, III, 1935, p. 159-168.

⁴⁹ Ion Breazu, *Versuri populare în manuscrise ardeleni vechi*, în AAF, V, 1939, p. 79-110; Romulus Todoran, *Poezii populare într-un manuscris ardelean din 1831*, în AAF, VII, 1945, p. 131-139.

⁵⁰ Ion Mușlea, *Practice magice și denumirea lor în circularele episcopicești și protopopești de la începutul veacului trecut*, în AAF, VII, 1945, p. 128-129.

⁵¹ Tiberiu Morariu, *Contribuții la aprinderea „focului viu” în Ardeal, Maramureș și Bucovina*, în AAF, IV, 1937, p. 229-236; Ion Mușlea, *Materiale pentru cunoașterea și răspândirea „focului viu” la români*, în AAF, IV, 1937, p. 237-242.

⁵² Gheorghe Pavelescu, *Pasărea suflet. Contribuții pentru cunoașterea cultului morților la românii din Transilvania*, în AAF, VI, 1942, p. 29-41; Idem, *Despre „pasărea-suflet”*, în AAF, VII, 1945, p. 130-131.

⁵³ Traian Gherman, *Tovărășiile de Crăciun ale feciorilor români din Ardeal*, în AAF, V, 1939, p. 57-77.

⁵⁴ N. P. Smochină, *Din literatura populară a românilor de peste Nistru*, în AAF, V, 1939, p. 7-56.

unor mișcări țărănești (așa cum îl surprinde istoricul David Prodan)⁵⁵. Despre teatrul popular – temă atât de dragă cititorului „Anuarului” – au scris D. St. Petruțiu⁵⁶, Elisabeta Nanu⁵⁷ și Tatiana Gălușcă⁵⁸.

Petru Caraman a fost cel dintâi specialist căruia Mușlea i s-a adresat, în 1931, în vederea unei colaborări editoriale. Cercetătorul ieșean a răspuns invitației trimițând, pentru primele două numere ale „Anuarului”, studii teoretice de mari dimensiuni privind cronologizarea și geneza baladei românești⁵⁹, care i-au generat celebra controversă cu Dumitru Caracostea. Un alt studiu, care ar fi urmat să trateze despre *Originea serbo-croată a unui cântec românesc de nuntă și modificările sale de adaptare*, nu l-a mai dat nicicând spre tipărire⁶⁰. O abordare teoretică, informată de cercetările lui Böckel, Schell, Tiersot ori, din peisajul științific românesc, de Cancel, Densusianu și Tache Papahagi, dar având și o bază empirică în cercetarea „Mioriței”, propune Ion Diaconu în articolul său dedicat genezei creației populare⁶¹.

Un profil aparte între textele pe care le tipăreau periodicele vremii îl au acelea, de o surprinzătoare modernitate și subsumabile la ceea ce am numi, astăzi, etnografie reflexivă, care fie reprezintă autoevaluări ale propriei activități în domeniul folcloristicii, fie bilanțuri ale unor momente/mișcări din istoria disciplinei făcute de cei care le-au inițiat ori le-au tutelat. În prima categorie se înscrie apariția postumă Din activitatea mea de folklorist, pe care Enea Hodoș o redactase⁶², folosind grila pe care Mușlea însuși a furnizat-o unora dintre folcloriștii cu care colabora⁶³. În cealaltă categorie poate fi încadrată acea poveste a revistei „Șezătoarea”⁶⁴ pentru publicarea căreia editorul „Anuarului”, ca unul ce știa să

⁵⁵ David Prodan, *Versuri contemporane despre răscoala lui Horea*, în AAF, VI, 1942, p. 5-28.

⁵⁶ D. St. Petruțiu, *Mironosițele. O dramă religioasă din Ținutul Săliștei*, în AAF, IV, 1937, p. 13-29.

⁵⁷ Elisabeta Nanu, *Un manuscris cu irozi al lui Picu Pătruț*, în AAF, VI, 1942, p. 301-328.

⁵⁸ Tatiana Gălușcă, *Mocanii. Un joc dramatic al românilor din Dobrogea*, în AAF, VII, 1945, p. 12-33.

⁵⁹ Petru Caraman, *Contribuții la cronologizarea și geneza baladei populare la români. Partea I. Cronologizarea*, în AAF, I, 1932, p. 53-105; Idem, *Contribuție la cronologizarea și geneza baladei populare la români. Partea a II-a: Geneza*, în AAF, II, 1933, p. 21-88.

⁶⁰ Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folklorist...”, p. 198.

⁶¹ Ion Diaconu, *Psihologie și creație populară*, în AAF, III, 1935, p. 7-23.

⁶² Enea Hodoș, *Din activitatea mea de folklorist*, în AAF, VII, 1945, p. 123-125.

⁶³ Cf. Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folklorist. Chestionar”, p. 363-364.

⁶⁴ Artur Gorovei, „Șezătoarea”..., p. 9-39.

prețuiască contribuțiile înaintașilor, insistase atât de mult pe lângă Artur Gorovei, așa cum o dovedește scrisoarea din 7 februarie 1931: „Iată pentru ce fac un călduros apel la dv., decanul folcloriștilor noștri, să vă hotărâți să-mi dați un articol. Mi-ați scris odată de un istoric al «Șezătorii», pe care-l preparați pentru volumul de încheiere. Nu credeți c-ar fi potrivit și pentru «Anuarul Arhivei de Folklor»? Ar avea o circulație mai mare (tiraj de 1000 de exemplare) și poate și o hârtie și execuție tehnică mai bună. D-voastră ați primi 100 de extrase și vreo 400 lei de coală – cum retribuieste și Academia»⁶⁵.

O ultimă chestiune asupra căreia ne oprim în discutarea conținutului „Anuarului Arhivei de Folklor” are în vedere bibliografia folclorului. „Șezătoarea” publicase unele referințe bibliografice, iar „Dacoromania” trimitea și la materiale folclorice în „Bibliografia periodicelor” pe care o publica, însă prima bibliografie științifică a etnografiei și folclorului românesc a fost întocmită de Ion Mușlea. Dacă ideea unei asemenea lucrări o avusese încă din anii 1926-1929, când lucra la Muzeul Etnografic al Transilvaniei, materializarea i-o datorează, într-o foarte mare măsură, tot bătrânului Bianu, care, datorită formației sale, pune mare preț pe bibliografia folclorică, pe care o dorea „cât mai completă pentru ai noștri și străini”. Pentru facilitarea acestei acțiuni, Președintele Academiei i-a aprobat, în primă fază, împrumutul de publicații de la București, apoi constituirea unui fond propriu din dubletele trimise de Biblioteca Academiei și alocarea de fonduri necesare achiziționării de carte de specialitate, românească și străină, ori, după apariția „Anuarului”, schimburile de publicații. Așa se face că, pentru fiecare număr al „Anuarului”, Mușlea a alcătuit, singur sau în colaborare cu secretarii Arhivei, bibliografii anuale⁶⁶, precum și *Bibliografia lucrărilor cu caracter folkloric și etnografic publicate de Academia Română (1877-1929)*⁶⁷. „Anuarul” mai tipărește și bibliografii speciale, cum e cea alcătuită de Petre

⁶⁵ *Scrisori către Artur Gorovei*, p. 286-287.

⁶⁶ Ion Mușlea, *Bibliografia folclorului românesc pe anul 1930*, în AAF, I, 1932, p. 241-249; Idem, *Bibliografia folclorului românesc pe anii 1931-1932*, în AAF, II, 1933, p. 229-246; Idem, *Bibliografia folclorului românesc pe anii 1933-1934*, în AAF, III, 1935, p. 189-209; Idem, *Bibliografia folclorului românesc pe anul 1935*, în AAF, IV, 1937, p. 243-261; Idem, *Bibliografia folclorului românesc pe anii 1936-1937*, în AAF, V, 1939, p. 177-212; Idem, *Bibliografia folclorului românesc pe anul 1938*, în AAF, VI, 1942, p. 385-422; Idem, *Bibliografia folclorului românesc pe anii 1939-1943*, în AAF, VII, 1945, p. 140-198.

⁶⁷ Idem, *Bibliografia lucrărilor cu caracter folkloric și etnografic publicate de Academia Română (1877-1929)*, în AAF, II, 1933, p. 221-227.

V. Ștefănuță, referitoare la folclorul românilor din Basarabia⁶⁸ și bibliografia revistei „Musa”, editată de teologii sibieni, la sfârșitul secolului al XIX-lea și în primul deceniu al secolului al XX-lea, bibliografie pe care a alcătuit-o Ion Mărcuș⁶⁹, secretarul științific retribuit al Arhivei.

Astfel structurat, „Anuarul Arhivei de Folklor” a fost primit cu entuziasm în rândul comunității științifice, așa cum o dovedesc cele 24 de recenzii analitice pe care le-au semnat, la apariția diverselor tomuri, specialiștii români⁷⁰, dar și cei străini⁷¹. Spicuind din dosarul receptării celor șapte numere, se poate observa că buletinul științific era considerat un „model de publicație folcloristică” (Ioan Bianu), care „a înlocuit diletantismul”, prin studiile-i „dense și admirabil editate” (Mircea Eliade) și prin lucrările-i „definitive” (Henri H. Stahl), motiv pentru care este comparabil „unor publicații străine ca «Swizerisches Archiv für Volkskunde» sau «Zeitschrift für Deutschkunde»” (Ion Diaconu). Mai mult, toate aprecierile asupra publicației sunt dublate de elogi la adresa seriozității și calităților profesionale incontestabile ale editorului ei.

⁶⁸ Petre V. Ștefănuță, *Contribuție la bibliografia studiilor și culegerilor de folklor privitoare la românii din Basarabia și popoarele conlocuitoare publicate în rusește*, în AAF, III, 1935, p. 177-188.

⁶⁹ Ion Mărcuș, *Preocupările folklorice ale teologilor sibieni între 1871-1907 și bibliografia folklorică a revistei „Musa”*, în AAF, VI, 1942, p. 101-121.

⁷⁰ „Anuarul Arhivei de Folklor” a fost recenzat de Petre V. Ștefănuță, în „Viața Basarabiei”, Chișinău, II, 1933, p. 123-125; Ovid Densusianu, în „Grai și Suflet”, București, VI, 1933-1934, p. 399-400; Dimitrie Macrea, în „Dacoromania”, Cluj, VII, 1931-1933, p. 434-436; J. Byck, în „Adevărul”, București, nr. 15196, 22 iulie 1933; G. Giuglea, în „Gând Românesc”, Cluj, II, 1934, p. 168-169 și în „Dacoromania”, X, partea I, 1941, p. 101-104; Sever Pop, în „Țara Bârsei”, Brașov, VI, 1934, p. 373-374; Henri H. Stahl, în „Convorbiri literare”, București, LXVII, 1934, p. 346-349; Al. Graur, în „Adevărul”, nr. 15428, 28 aprilie 1934; C. D. Fortunescu, în „Arhivele Olteniei”, Craiova, XVII, 1938, p. 430-431; XVIII, 1939, p. 529-530 și XXII, 1943, p. 420-421; Gheorghe Pavelescu, în „Gând Românesc”, VI, 1938, p. 106-108; Aurel Marin, în „Țara Bârsei”, X, 1938, p. 181-182; G. Istrate, în „Însemnări ieșene”, Iași, V, 1940, p. 587-590; Nicolae Iorga, în „Revista Istorică”, XXVII, 1941, p. 218; Mircea Eliade, în „Vremea”, București, 8, 1935, nr. 413, p. 2 și „Cuvântul”, București, 10 februarie 1938; Romulus Todoran, în „Pagini literare”, Turda, IX, 1943, p. 149-151; Ilie Dăianul, în „Hunedoara noastră”, Deva, I, 1942-1943, nr. 11, p. 6-8; Petru Caraman, în „Balcania”, București, VI, 1943, p. 569-572 și Ion Diaconu, în „Ethnos”, Focșani, 2, 1942-1943, p. 408.

⁷¹ Fritz Boehm, în „Zeitschrift für Volkskunde”, Berlin, 3, 1931, p. 293-294, respectiv 5, 1934, p. 225-226; L. Gáldi, în „Archivum Europae Centro-Orientalis”, Budapesta, 9, 1943-1944, p. 578-579.

Dacă dintre aspectele pe care le-am menționat până acum se poate aproxima, în linii foarte generale, impactul pe care l-a putut avea publicarea „Anuarului Arhivei de Folklor” asupra mișcării folcloristice românești din deceniile patru și cinci ale secolului trecut, în ceea ce privește strict nivelul local, al instituției clujene, ori al persoanei directorului ei – în fapt, la acea vreme „Arhiva de Folklor” era Ion Mușlea – impactul e de căutat în vizibilitatea internațională dobândită în acea perioadă. Mai exact, buletinul editat de Mușlea îi facilitează acestuia relații cu instituții similare din străinătate și cercetători din spațiul german (John Meier – Freiburg; G. Rohlfis – Tübingen), nordic (Rob. K. Wikmann – Åbo; K. Ranke – Helsinki); baltic (Walter Anderson și Oscar Loorits – Tartu; J. Balys – Kaunas) și slav (Iovan Erdeljanović – Beograd), căci „Anuarele Arhivei au constituit tot timpul o bună propagandă științifică în străinătate”⁷².

Tot responsabilitatea editorială îi aduce lui Ion Mușlea colaborări profesionale cu nume sonore ale folcloristicii. Unii, cum a fost Petru Caraman, au fost invitați de Mușlea să contribuie cu studii și cercetări la periodicul clujean, în vreme ce alții, ca Ion Diaconu, și-au exprimat ei înșiși intenția de a colabora, odată cu felicitările prilejuite de apariția celui dintâi număr. Cert este că, în cele mai multe situații, relația profesională catalizată de editarea „Anuarului” se convertește rapid în una de amicitie, așa cum singur mărturisește, în 1965, Ion Mușlea: „Am devenit prieten și am rămas în raporturi foarte bune cu A. Gorovei, T. Gherman, P. Caraman, P. V. Ștefănuță, I. Diaconu, V. Scurtu, Tatiana Gălușcă”⁷³.

Dacă în acești termeni și-a definit directorul Arhivei de Folklor a Academiei Române relația cu seniorii cercetării, față de mai tinerii săi colegi el a funcționat mai degrabă ca mentor: „Pe cei mai tineri – D. St. Petruțiu, Ion Mărcuș – eu i-am determinat să-și scrie articolele, sugerându-le subiecte și ajutându-i”⁷⁴.

Desigur, ca orice activitate intelectuală, publicarea „Anuarului Arhivei de Folklor” i-a provocat lui Mușlea nu doar satisfacții profesionale și personale, ci și – după cum el însuși a apreciat – multiple greutăți, astfel încât „dintre cele trei genuri de lucrări ale Arhivei, cea mai grea cred că a fost publicarea Anuarului”⁷⁵. Astfel, problema cea mai acută cu care s-a confruntat, pe toată durata publicării, a fost cea

⁷² Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist...”, p. 171.

⁷³ *Ibidem*, p. 167.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 168.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 166.

financiară. Reducerile bugetare operate de Academia Română din cauza crizei economice care a marcat la acea vreme societatea românească, întârzierea fondurilor necesare tipăririi ori insuficiența lor au împiedicat, așa cum arătam mai înainte, apariția anuală a publicației.

Apoi, nu trebuie pierdut din vedere că redacția celor șapte numere ale „Anuarului” a fost rezultatul eforturilor susținute ale unei singure persoane, care mai asigura, la acea vreme, și direcția Bibliotecii Centrale a Universității din Cluj, precum și pe cea, întâi onorifică, apoi oficială, a „Arhivei de Folklor a Academiei Române”, de sporirea și sistematizarea fondurilor căreia se ocupa. Ca redactor, Ion Mușlea trebuia să-și atragă colaboratorii, să-i convingă să publice și să trimită materialele la timp pentru a putea beneficia de corecturi în diverse faze ale procesului editorial. Odată ce intra în posesia textelor, era nevoit, în unele cazuri, să opereze tăieri textuale, pentru a se putea încadra în bugetul alocat tipăririi periodice. Apoi, trebuia să negocieze forma finală a studiului de publicat cu autorul acestuia, ceea ce însemna corespondență multă și istovitoare, toate acestea în detrimentul finalizării propriilor lucrări: „O dată autorul nu era de strictă specialitate, dar avea totuși de comunicat lucruri interesante; altă dată nu știa să redacteze, ori nu admitea reducerea articolului (iar eu eram legat de un anumit număr de coli). Alți colaboratori (în special Ion Diaconu și Petre Caraman) erau prea ocupați sau angajați, iar eu țineam cu tot prețul ca ei să dea Anuarului câte unul din consistentele lor articole. Așa m-am trezit că abia mai am loc sau timp să colaborez sau că trebuie să mă reduc la articole mărunte sau la mici articole de comemorări”⁷⁶.

O imagine sugestivă despre ce însemna procesul editorial ne poate contura schimbul epistolar pe care Ion Mușlea l-a avut cu Ion Diaconu, pe care nu-l cunoștea înainte de apariția „Anuarului Arhivei de Folklor”, dar care, imediat după difuzarea primului număr, îi transmite felicitări și își exprimă convingerea că publicația va deveni, cu timpul, „un desăvârșit organ științific”. Cum era de așteptat, mulțumirile lui Mușlea la asemenea aprecieri au fost însoțite de invitația colaborării, prilej cu care Diaconu promite, într-o scrisoare din 2 august 1933, un studiu despre Miorița în Vrancea, parte din cercetările sale „folklorice și dialectologice” mai vaste, în Munții Vrancei. În următoarele scrisori, cercetătorul de la Focșani își scuză mereu amânarea trimiterii textului pe diferite motive: ba că finalizarea lui depinde de noi cercetări de teren pentru care nu găsește timp și bani; ba că, la întoarcerea de pe teren, a fost nevoit să acorde prioritate masivelor sale proiecte monografice (*Ținutul Vrancei*, respectiv

⁷⁶ *Ibidem*, p. 167.

Folklor din Râmnicul-Sărat); ba că problemele de sănătate l-au împiedicat să scrie, ba chiar, într-o epistolă din 7 mai 1936, că în imposibilitatea de a relua studiul îl așează chiar ... superstiția! „De-acum, mă veți ierta dacă vă spun că studiul *Miorița în Vrancea* e în delăsare. Nădăjduesc să-l reiau pe vară și să-l duc la bun sfârșit până la Crăciun. Am oarecare teamă să mă aplec asupra-i, poate și din reminescentele trecutului: când l-am început, m-a hărțuit suferința”⁷⁷.

Din păcate, *Miorița în Vrancea* nu a mai fost publicată nicicând în „Anuarul Arhivei de Folklor”, și aceasta nu fiindcă Ion Diaconu nu ar fi dorit colaborarea cu Ion Mușlea, pe care, așa cum îi mărturisește în 28 aprilie 1934, îl admira pentru faptul că, deși făcea parte din generația tânără, a putut să „scape Academia de maculatura din trecut”, dând buletinului „o înaltă ținută științifică”. Dimpotrivă, îl asigură că studiul respectiv „l-am destinat numai «Anuarului» dv.”⁷⁸ Explicația amânării perpetue a publicării *Mioriței în Vrancea* trebuie căutată într-un stil de lucru propriu lui Ion Diaconu și altora din generația sa: un stil fundamentat pe respectul față de textul scris, care, mai mult decât lansarea unor ipoteze de cercetare, era conceput ca dând seama de concluzii definitive asupra unei problematice. Și-atunci când concluziile vizau, ca la Diaconu – pe linia maestrului său, Ovid Densusianu – urmărirea în timp și spațiu a unui motiv⁷⁹, ele nu se puteau elabora decât prin cercetări de teren susținute și parcurgerea atentă a bibliografiei problemei, ambele fiind operațiuni migăloase și cronofage, însă cu rezultate impresionante, așa cum o dovedesc tomurile publicate ulterior de Ion Diaconu. Mai mult, că acesta din urmă ținea la colaborarea cu „Anuarul” de la Cluj o dovedește și trimiterea la tipar a studiului teoretic *Psihologie și creație populară*, a cărei publicare, în tomul III, din 1935, nu a fost nici ea lipsită de amânări cauzate de pritoceala îndelungă

⁷⁷ Scrisoare adresată de Ion Diaconu lui Ion Mușlea la 7 mai 1936 (Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”).

⁷⁸ Idem.

⁷⁹ Cf. scrisoarea adresată de Ion Diaconu lui Ion Mușlea la 24 noiembrie 1932 (aflată în Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”): „Nu știu dacă dv. concepeți asemenea studii și cercetări extinse la toate regiunile folklorice ale neamului. În cazul acesta, cred că ar trebui o pleoră de cercetători pregătiți, care să epuizeze științific asemenea material. Dacă se va găsi nimerit lucrul acesta, eu unul aș putea pune la dispoziția oricărei publicații serioase, de acest fel, material folkloric serios, pe care-l am inedit. Aceasta însă cu timpul, pentru că eu nu înțeleg să public astfel de lucruri decât urmărind orice motiv în *timp și spațiu*. Graba, aici, ar însemna publicarea – ca până acum – a unui material ca acela din «Vieța poporului român», a Academiei. Bine că acum se corectează metoda de lucru” (sublinierea îi aparține lui Ion Diaconu).

a textului, de reveniri multiple asupra formei finale ori discuții cu redactorul pe seama traducerii în limba franceză a „rezumatului buclucaș”, unde autorul a venit cu propriile-i sugestii terminologice.

Din cauza rigorii profesionale și a „perfecționismului”, nici George Vâlsan nu ajunge să publice în „Anuar”. Marelui antropogeograf și etnograf Mușlea îi solicitase colaborarea printr-o scrisoare încă din 9 septembrie 1932, ca unuia pe care-l considera un „mare învățat al nostru în același timp și promotor al studiilor folclorice și etnografice la români”, calități pe care, cu multă modestie, Vâlsan și le refuză, cerând timp suplimentar pentru a prezenta un text „convenabil”: „Dar în privința colaborării, prea mă iei repede. Nu-mi recunosc meritul de învățat în această specialitate (cel mult de mai clar-văzător decât alții, în unele privințe). Așa că las locul pe care mi-l oferi, altora mai competenți. Aceasta nu înseamnă că refuz colaborarea. O amân numai. Lasă-mi timp să-mi mai revăd materialul părăsit de câțiva ani ca să pot alcătui ceva convenabil”⁸⁰.

Din păcate, mutarea la cele veșnice nu i-a mai lăsat timp să-și onoreze promisiunea, cum nu i-a mai lăsat nici lui Nicolae Cartoian, care făgăduise un text „despre informatorii folclorici (metoda de culegere)”⁸¹. Redactorul „Anuarului Arhivei de Folclor” a regretat mult absența celor doi mari specialiști din paginile publicației sale, cum a regretat-o și pe a altora de calibrul lor, cu care nu a mai ajuns să colaboreze din motive ce țineau de chiar procesul construcției instituționale clujene. Așa era, de pildă, Ovid Densusianu, de la care Mușlea își inspirase strategiile de cercetare sistematică a folclorului și pentru care avusese chiar discuții contradictorii cu Sextil Pușcariu, „reprezentantul Academiei pe lângă Arhivă”, aflat în conflict profesional cu colegul său de la „Grai și Suflet”: „[Pe Pușcariu] l-am consultat mai des în toamna anului 1931, când pregăteam întâiul ei Anuar. Atunci am avut una din puținele neînțelegeri cu el. Îi spusese că vreau să solicit un articol lui Ovid Densusianu. M-a sfătuit insistent să n-o fac, susținând că Densusianu nu-mi va răspunde, sau, dacă o va face, nu voi avea motive să mă felicitez. Când am insistat, am văzut că Pușcariu se supără și am fost silit să renunț”⁸².

Tache Papahagi a refuzat colaborarea pentru că ipotezele sale referitoare la folclorul moților fuseseră criticate, cu ironie, în studiul lui Emil Petrovici, publicat în numărul V al „Anuarului”. Au existat însă și cazuri contrare, când colaboratorii s-au supărat pe Ion Mușlea, fiindcă

⁸⁰ Scrisoare adresată de George Vâlsan lui Ion Mușlea la 1 decembrie 1932 (Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”).

⁸¹ Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist...”, p. 169.

⁸² *Ibidem*, p. 160.

acesta nu a reușit să le tipărească textele în buletinul pe care-l redacta. Spre exemplu, Victor Oprișiu, care făcuse, în iulie 1937, în calitate de stipendiat al Arhivei de Folclor a Academiei Române, o cercetare în Gorjul de nord, cere insistent, așa cum rezultă din mai multe scrisori expediate în anii 1938-1939, să i se examineze și să i se publice manuscrisul. Făcând față tot mai greu situației dificile pe care o adusese războiul (caracterizată prin lipsuri financiare, dar și prin concentrarea lui Ion Mărcuș, secretarul Arhivei), editorul este nevoit să amâne publicarea lucrării de mari dimensiuni și să dea prioritate textelor mai scurte, ceea ce-l nemulțumește pe Oprișiu și-l face să-și formuleze intenția de a publica în altă parte manuscrisul. Cu tot neplăcutul situației, Mușlea a acționat cu eleganță și calm, arătându-i lui Oprișiu nu doar că materialul cules aparține instituției clujene, ca una ce i-a finanțat cercetarea, ci și că tinerețea sa constituie un garant suficient pentru posibilitatea de a-și perfecționa scriitura și de a repurta succese editoriale. „N-am renunțat la publicarea ei [a monografiei – C. T.-M.], dar așteptăm vremuri mai bune. În ce privește prescurtarea manuscrisului, pentru a-l face mai ușor de publicat, Arhiva se va ocupa de această chestiune, la timpul său și prin personalul ei. Vă rugăm deci să așteptați acest timp. Referitor la publicarea în altă parte a acestui material, nu o puteți face fără aprobarea Arhivei, care v-a pus la îndemână mijloace materiale și v-a dat instrucțiuni pentru alcătuirea culegerii. Ținem să vă informăm că sunt stipendiați ai Arhivei care așteaptă de 3-4 ani să le vie rândul la publicarea în Anuar”⁸³.

Cele mai multe animozități le-a iscat, însă, tipărirea, în volumul VII al „Anuarului Arhivei de Folclor”, a unui articol intitulat *Mocanii – un joc dramatic al românilor din Dobrogea*, semnat de Tatiana Gălușcă. Articolul descria un „obicei” a cărui autenticitate fusese confirmată, înaintea publicării, printr-o cercetare făcută, la inițiativa lui Ion Mușlea, de către tânărul său colaborator Gheorghe Pavelescu. Se pare că problema autenticității acestei forme culturale și-a pus-o și Dumitru Caracostea, care, în ședința Secției Literare a Academiei, din 30 noiembrie 1945, cu argumentul că „dacă datele lui vor fi confirmate, ar marca un moment excepțional în inventarierea tradițiilor noastre populare”⁸⁴, propune Academiei instituirea unei anchete de teren pentru a verifica datele articolului. Gheorghe Vrăbie, cel care a realizat-o, a contestat, prin elaborarea unui raport și apoi publicarea lui, cu mici modificări⁸⁵,

⁸³ Ciorna unei scrisori pe care Ion Mușlea i-a expediat-o lui Victor Oprișiu la 8 iulie 1939 (Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”).

⁸⁴ Dumitru Caracostea, apud Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist...”, p. 175-176.

⁸⁵ Gheorghe Vrăbie, *Există „Mocanii” – un joc dramatic popular?*, în „Cercetări folklorice”, București, I, 1947, p. 130-139.

autenticitatea mocanilor, prezentând acest obicei ca o contrafacere a Tatianeii Gălușcă, așa cum va contesta ulterior multe din acțiunile instituției clujene. Deși directorul Arhivei de Folklor a Academiei Române a înaintat înaltului for cultural și concluziile prezentate de Gheorghe Pavelescu, n-a mai primit nicicând răspuns la petiția sa. Situația produsă trebuie relaționată cu încercarea lui Dumitru Caracostea, din mai 1946, de a muta Arhiva de Folklor la București, sub motivația că cele șapte „Anuare” „n-au fost publicate sub directa conducere a Academiei” și că „vremurile de azi cer instrumente de lucru moderne și metode noi”⁸⁶. Nu insistăm asupra prefacerilor instituționale pe care le-a generat această intenție, întrucât nu acesta este obiectul studiului de față. Observăm doar că animozitățile dintre Mușlea și Caracostea s-au convertit rapid într-o relație de colaborare. Mai exact, fondatorul Arhivei de Folklor a Academiei Române se opune categoric mutării acesteia în capitală, iar atitudinea sa fermă îi atrage, probabil, simpatia lui Dumitru Caracostea, care îl cooptează în Comisia de Folclor a Academiei, în echipa de lucru de la Corpus Carminum Romaniae și apoi, în 1947, îl propune pentru alegerea ca membru corespondent al Academiei Române.

Pe lângă noile atribuții care i se adăugaseră în acest context, Ion Mușlea a pregătit pentru publicare, la Cluj, cel de-al optulea volum al „Anuarului Arhivei de Folklor” și aduna, după cum îi scrie lui Artur Gorovei, la 6 iulie 1947, materiale pentru un al nouălea: „Mă întrebați de «Anuar». E gata de tipar – de la Paște, dar dificultățile financiare ale Academiei nu permit încă imprimarea. Am fost silit să reduc și comprim mult. În aceste condiții articolele dv. – așa de interesante și binevenite – nu vor putea veni la rând decât în viitorul volum – deci cine știe când?! Poate ar fi bine să păstrați pe Nicu Gane și folclorul pentru «Anuarul» meu și să trimiteți articolul despre Folcloristul A. Viciu d-lui Vrabie, de la «Cercetări folclorice» din București (desigur că v-au trimis volumul I, apărut acum vreo două luni). S-ar putea să aibă mai multe șanse sa apară în primăvară, decât noi. (Spun pe „Gane” mie, pentru că despre Viciu am dat niște note autobiografice chiar pe volumul pregătit pentru tipar)...”⁸⁷ Ba mai mult, pentru „Anuarul VIII”, profesorul Caracostea promisese și el un studiu despre Miorița în Ardeal, însă „din nenorocire, mai avea ceva de pus la punct, motiv pentru care nici studiul, nici «Anuarul» n-au mai apărut”⁸⁸.

⁸⁶ Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist...”, p. 177.

⁸⁷ *Scrisori către Artur Gorovei*, p. 297-298.

⁸⁸ Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist...”, p. 183.

Consolidarea, în 1948, a noului regim politic a dus (și) la reorganizarea Academiei Române, situație în care Arhiva de Folclor fondată de Ion Mușlea și-a încheiat, practic, activitatea publică, iar „Anuarul Arhivei de Folclor” și-a încetat apariția pentru 32 de ani.

Au existat, de la această dată, mai multe încercări de republicare a buletinului științific, aparținând fie lui Ion Mușlea, fie urmașilor săi pe linie profesională. Prima tentativă de acest tip o are chiar Ion Mușlea, care, lucrând în cadrul Colectivului de Istorie Literară și Folclor al Academiei începând cu 1951, la excerptarea materialului folcloric din răspunsurile la Chestionarul Hasdeu, a prezentat o comunicare pe această temă la Secția Literară a Academiei R. P. R. din București. Nu doar că prezentarea comunicării a fost un succes, însă a readus în atenția celor prezenți „Anuarul Arhivei de Folclor”. Așa se face că, la 29 octombrie 1956, Al. Rosetti îi scrie lui Mușlea să adreseze Secției propunerile sale pentru un comitet de redacție: „Nu te uit, nu vă uit: la ultima ședință a Secției, am propus, din nou, reînvierea «Arhivei de Folclor» (pentru D-ta). Ar trebui să vă agitați puțin. Faceți (Institutul) o adresă către Secție, în care cereți «loc tipografic» pentru această «arhivă», în '57. Faceți și un profil al volumului (să zicem, 2 fascicule, în total 600 sau 800 pg.), adică, indicați colaborarea probabilă (Cluj, Oltenia: de ex., Ploșor sau alții, Moldova etc.). În fine, cereți crearea revistei, arătând că aveți forțe suficiente pentru a o conduce și material posibil în țară”⁸⁹.

Se pare că Ion Mușlea s-a „agitat” în direcția sugerată de Al. Rosetti, dar și, așa cum o dovedește tot corespondența, de către Ion Breazu, de vreme ce, la 22 ianuarie 1957, primul îi anunță oficial aprobarea reînființării revistei. Vestea se răspândește rapid printre vechii colaboratori ai „Anuarului Arhivei de Folclor”⁹⁰, însă bucuria redactorului său a fost de scurtă durată: „În martie 1958, am luat contact cu academicienii G. Călinescu, I. Jordan, Al. Rosetti și Emil Petrovici pentru stabilirea comitetului de redacție și a sumarului revistei. Aveam adunate aproape toate articolele, când, tot o hotărâre a Prezidiului Academiei, m-a anunțat că «din motive economice» s-a renunțat la publicarea Anuarului”⁹¹.

⁸⁹ Scrisoare adresată de Al. Rosetti lui Ion Mușlea la 29 octombrie 1956 (Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”).

⁹⁰ Într-un *post scriptum* al unei scrisori din 1 martie 1958, Ion Diaconu îl întrebă pe Mușlea: „Este vorba să reapară «Anuarul Arhivei de Folclor», cum am auzit de la Iași, mi se pare de la arheologul Nicolăescu-Ploșor?” (Fondul de manuscrise al Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”).

⁹¹ Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist...”, p. 186.

Tot nereușită a fost încercarea profesorului Dumitru Pop de a relansa „Anuarul” în perioada 1966-1969, când s-a aflat la conducerea Secției de Etnografie și Folclor, subordonată Filialei din Cluj a Academiei R. S. R. Mai mult succes a avut următorul director al instituției care administra moștenirea lui Ion Mușlea, și anume Ion Taloș, care a reușit, în 1980, relansarea buletinului științific, sub numele de „Anuarul de Folclor”. Din noua serie au apărut volumele I (1980), II (1981) și III-IV (1982-1983), cu Ion Taloș redactor-șef, la volumele următoare – V-XVII (1984-1996) – această îndatorire revenindu-i lui Ion Cuceu. Profilul editorial al acestei noi serii a „Anuarului de Folclor” ar necesita și el cândva – probabil cu ocazia unei alte relansări – o discuție aprofundată.

Deocamdată, în finalul analizei pe care am dedicat-o „Anuarului Arhivei de Folklor”, reținem nu numai *valoarea în ordine inaugurală* pe care a avut-o (fiind cel dintâi buletin științific din spațiul românesc dedicat exclusiv folclorului), nici *importanța pentru cercetarea culturii tradiționale românești* (propunând studii fundamentale, direcții teoretico-metodologice, dar și – prin micromonografiile zonale – modele de textualizare a rezultatelor cercetării), ci mai ales *dimensiunea umană* pe care o presupun toate aceste aspecte. Mai exact, remarcabil rămâne faptul că dinamica aparte pe care a imprimat-o mișcării folcloristice românești din deceniile patru și cinci ale secolului trecut editarea „Anuarului Arhivei de Folklor” are în spate ideile și eforturile, bucuriile și deziluziile, pasiunea și renunțările unui singur om – Ion Mușlea.

Abstract

The present paper is dedicated to the celebration of 80 years since the first year of publication of the Folklore Annual Archive that is the first Romanian scientific journal dedicated exclusively to folklore research. Starting from classical sources (64 articles grouped into 7 volumes), but also from some unusual ones (such as the letters that Ion Mușlea – the editor of the Annual – has changed with his collaborators), we analyzed the institutional and editorial context of the journal, its profile, as well as the impact it had on the Romanian Folkloristic movement in the 4th and 5th decades of the twentieth century.